



דְּרָשׁוֹת

בס"ד

פרשת עקב, תשע"ז, מספר 1232

"פְּעָדֵי תִלְבָּשֵׁי וּתְקַשְׂרִים כְּפֻלָּה"

יצחק קראוס

בבחינת לבוש לארץ העירומה והשוממה, והגל השני הוא תוספת של עדי וקישוט לכבוד ולתפארת.

הרב יצחק ניסנבוים (תרכ"ט-תש"ג), מראשוני הוגי הצינונות הדתית, מבאר פסוק זה בהתייחס לראשית היישוב העברי בארץ ישראל, ובדומה למלבי"ם גם הוא מזכיר את בעיית המקום לעולים, תוך הדגשה שארץ ישראל זקוקה לכל העולים אליה, ובסופו של דבר לא יחסר מקום לאיש מהם:

והנביא המנחם, הקורא בשם ה' אל ציון "הֲיֵן עַל כְּפִיִּם חֻמְתֵיךָ וּמְחַרְבֵיךָ מִמֶּךָ יֵצְאוּ, מִהָרֹו בְּנֵיךָ מִהָרְסִיךָ וּמִחַרְבֵיךָ מִמֶּךָ יֵצְאוּ", הוא קורא הלאה "שְׂאֵי סָבִיב עֵינֶיךָ וְרָאִי כָּלֶם נִקְבְּצוּ בְּאוֹ לֶךְ חַי אֲנִי נְאֻם ה' כִּי כָּלֶם כְּפֻלָּה תִלְבָּשֵׁי וּתְקַשְׂרִים כְּפֻלָּה". כולם, כולם נחוצים ודרושים לך, ואת כולם צריכה את ציון לקשר אליך ולהתלבש בהם, "כִּי תִרְבְּתִיךָ וְשִׁמְמַתִּיךָ וְאַרְץ הָרְסִתֶךָ כִּי עָתָה תִּצְרִי מִיּוֹשֵׁב וְיִרְחֲקוּ מִבְּלַעֲיֶךָ". החרבות והשממות וההריסות דורשות במפגיע כי ירבו יושביך ציון, יושביך העברים, כי רק אז ירחקו מבלעך ויצאו מהרסך ומחריביך. את זאת עלינו לזכור וימהרו הבנים-הבונים, וימהרו כל הבנים, השואפים לבנות... "עוֹד יֵאמְרוּ בְּאַזְנוֹךָ בְּנֵי שְׂפִלְיֶךָ צֶר לִי הַמָּקוֹם גֶּשֶׁה לִי וְאַשְׁבְּהָ"; נגש יחד לבנינה ויהיה בה מקום מרווח לכולנו (קנייני קדם, ח"ב, ווארשא, תרצ"א, עמ' 158-159).

בהמשך דבריו המלבי"ם מבאר את הדימוי "וּתְקַשְׂרִים כְּפֻלָּה" כקשר אמיץ בל ינותק:

וגם תקשרים ככלה, כמו שהכלה שומרת קשוריה, שהוא העדי שנתן לה החתן על ידה לשם קדושין בל יאבדו ממנה, כי הם אות הקישור בינו ובינה, כן תקשרי אותם עליך בקשר אמיץ לבל יצאו עוד ממך שנית, כי הם אות האירוסין בינך ובין אלהים, אשר על ידם ארס אותך באמונה (שם).

ביארנו אפוא את הדימויים על-פי המלבי"ם, אולם עדיין לא התבארה השבועה "חַי אֲנִי". רבי משה אלשיך (צפת, 1507-1600) מעלה בקשר לנבואת הנחמה הזו את השאלה הבאה: "ושמא

בהפטרת השבוע, השנייה מ"שבע דנחמתא", אנו קוראים את חזון קיבוץ הגלויות של הנביא ישעיהו: "שְׂאֵי סָבִיב עֵינֶיךָ וְרָאִי כָּלֶם נִקְבְּצוּ בְּאוֹ לֶךְ חַי אֲנִי נְאֻם ה' כִּי כָּלֶם כְּפֻלָּה תִלְבָּשֵׁי וּתְקַשְׂרִים כְּפֻלָּה" (מט:יח). פסוק זה נחלק לשני חלקים: בחלקו הראשון הנביא אומר הרימו את עיניכם וראו את התממשות קיבוץ הגלויות. בחלקו השני יש משל "כְּפֻלָּה תִלְבָּשֵׁי וּתְקַשְׂרִים כְּפֻלָּה", והנמשל אינו ברור. בנוסף, בין שני חלקי הפסוק מצויה שבועה של הקב"ה: "חַי אֲנִי". פרשנים ניסו לפענח חידה זו בדרכים שונות.

המלבי"ם מצביע על נס קיבוץ הגלויות על שני מרכיביו:

שאי נא סביב עיניך. אל תביטי אל צד אחר רק סביב סביב, כי בא הקיבוץ פתאום מארבע רוחות השמים, וראי איך כלם נקבצו באו לך, והם שני דברים מפליאים, א[הקיבוץ מן הפיזור הגדול, וזה "כָּלֶם נִקְבְּצוּ". ב[שיבתם לירושלים מן מרחק רב כזה, וזה "באו לך".

באשר לפן הלוגיסטי, כיצד תכיל הארץ את כל שבי הגולה, נדרשת, לדעת המלבי"ם, שבועתו של הקב"ה. בדרכו זו הוא מסביר את הדימוי לעדי:

אבל אל תדאגי לאמר: והלא בית אלמנותי קטן וצר ואיך יכיל הבנים הרבים האלה? גם מזה אל תדאגי, חי אני נאום ה' כי כלם כעדי תלבשי; ימליץ התמלאות המקום החרב מיושבים, כאילו הארץ תתלבש בלבוש, שהיא יושביה המכסים אותה, כמו שכתוב (תה' סה:יד): לְבָשׁוּ כְרִים הַצֹּאן, כי המקום השמם הוא ערום וחשוף שת, ועת יתישב יתלבש ויתעטף לכסות מערומיו. אמנם עת שאחר שכבר התלבש ממלבושיו - והוא אחר שכבר התישב המקום - באו עליו עוד יושבים נכבדים שרים וחכמים, ימליץ שהמקום ילביש עוד עדי על מלבושיו, כי אלה יעדו את מלבושיו הקודמים. ואמר שכולם תלבשי כעדי, כי כולם יהיו לה לכבוד ולתפארת.


המלבי"ם מסביר שהנביא חוזה פה כמה גלי עלייה, הבאים בזה אחר זה: הגל הראשון הוא

* הרב פרופ' יצחק קראוס, המדרשה לנשים, אוניברסיטת בר-אילן.

שהתכשיט מוכן ויוצא לשוק, אין זכר למחלוקות שקדמו לעיצובו.

שני דימויים אלו מורים על הפער שבין תהליך ההכנה וההיערכות לבין מימושו הסופי. זו נחמת הנביא ישעיהו: "שְׂאֵי סְבִיב עֵינֶיךָ" – קיבוץ הגלויות יתרחש למול עינינו, ולשאלה כיצד יוכלו כולם להתקיים יחדיו, נזקק הקב"ה לשבועה, כי זהו הנס הגדול של קיבוץ הגלויות. ומהו הנס? אמנם התהליך יהיה מלווה במחלוקות ובמתחים שונים, אולם סופו יהיה "כִּי כָּל־מִצְרַיִם יִתְקַשְׂרוּ בְּפִלֵּה", וכפי שהדגיש הרב ניסנבוים – אנו זקוקים לכולם. הנחמה הגדולה שאנו מצפים לה היא שכולם יהיו שותפים לשיבת האומה לארצה. אמנם עם דעות שונות, אבל ללא מחלוקות הפוגמות בשלמות האומה. הדברים תואמים לדברי הרב קוק זצ"ל, שירושלים חרבה בגלל שנאת חינוס, ובניינה יתקיים בע"ה ע"י אהבת חינוס, שלה אנו זקוקים כל כך בימינו.

הדף השבועי מופץ בסיוע קרן הנשיא לתורה ולמדע, ומופיע גם באתר המידע של אוניברסיטת בר-אילן בכתובת:
<http://www1.biu.ac.il/parasha2>
כתובת דוא"ל של הדף: dafshv@mail.biu.ac.il
ניתן לפנות לכתובת זו ולקבל את הדף מדי שבוע בדוא"ל.

 [הדף השבועי - אוניברסיטת בר אילן](#)
יש לשמור על קדושת העלון

עורך: פרופ' יוסף עופר
עורכת לשון: רחל הכהן שיף

תאמרי מה תועלת יש לי בהם, כי הלא אמרת כי מהרסי ומחריבי היו זה פעמים, ומי יהיה ערב שלא ישלשו בדבר להרסני ולהחריבני בעונותם, ומה טובי בהתקבצם אלי? ". לאמור, כיצד כנסת ישראל תנוחם בשיבת ציון נוספת – מי ערב לה שתהיה נצחית ולא ישובו גלות? על כך, לדברי רבי משה, נצרכת שבועה של הקב"ה:

אל תחושי כי הנה חי אני נאם ה' בפי, כי כלם כעדי כו' ... כי הלא אני נשבע ומעיד כי כל כך יהיו צדיקים כי כלם כעדי תלבשי שיהיו לך כעדי ליפותך, כי תתלבשי בהם בגדי פאר, וגם את תהיי להם כקשורים המייפים את הכלה. וזהו "ותקשרים ככלה" כי תעדי ותקשרי אותם ככלה, כי כאשר את תהיה זכה ובהירה באור ה', גם הם יהיו גם כן זכים צדיקים מאירים ומזהירים, כי את תקבלי אור מהם והם ממך (אלשיך, שם).

ההארה היא אפוא הדדית: הארץ מאירה פניה לעולים אליה, ואף הם מאירים את הארץ באור חדש.

מענה סוציולוגי-אקטואלי לשאלות שהצגנו לעיל מצוי בדברים ששמעתי מהרב משה צבי נריה זצ"ל (1913-1995). בשנת תש"מ, ראשית העלייה הגדולה מברית המועצות, וערב העלייה של יהדות אתיופיה לארץ, שמעתי ממנו ביאור נפלא, בעת שבת חתן שהתקיימה בפרשת "עקב". הרב העלה את השאלות דלעיל, והדגיש את נושא השבועה. בהתייחסו לגל העלייה מבריה"מ הוא טען, שנבואת קיבוץ הגלויות המתממשת לעינינו היא "כמעט טבעית": סיבות שונות "דוחפות" את יהודי הגלות לשוב לארצם, ולא תמיד הדחף הוא תפילת "ותחזינה עינינו בשובך לצינן". כך הדבר לאורך מאה שנות ציונות: אי אפשר לומר שלהט ציוני היה תמיד המניע לעלייה. לכן, הוסיף הרב, על חלקו הראשון של הפסוק, המדבר על קיבוץ הגלויות, אין הקב"ה זקוק לשבועה: זה יקרה! אולם על חלקו השני של הפסוק יש צורך בשבועה: "חי אני נאם ה'!". ומדוע? השאלה הגדולה היא איך יוכלו שבי הגולה, המתקבצים כאן בארץ ישראל לחיות יחדיו. אכן כולם יהודים, אבל הם בעלי שפות אחרות, מנהגים אחרים ומנטליות שונה. כיצד יוכלו אם כן להתקיים כאן יחד, וליצור אומה אחת? על כך באה השבועה עם הדימוי, שעד עתה הוא בגדר נעלם: "כִּי כָּל־מִצְרַיִם יִתְקַשְׂרוּ בְּפִלֵּה". שאל הרב בחינך: הייתם פעם בחדר שבו הכלה מתכוננת ומתארגנת לקראת החופה? ודאי האווירה מתוחה לקראת יציאתה לחופה: אם הכלה אומרת לה להניח כך את ההינומה, ובדרך זו להחזיק את זר הפרחים, החותנת לעתיד מצהירה שכדאי דווקא בדרך שונה, חברותיה מיעצות לה כך וכך. אולם, וזו ההפתעה! כשהיא יוצאת היא "כלה נאה וחסודה"; ביציאתה הכלה נראית ככליל השלמות, ואין זכר למתח שהיה לפני כן. כך הוא הדימוי "כעדי תלבשי"; פעמים שעיצוב תכשיט מלווה בדעות חלוקות של המעצבים, אולם ברגע